

Archeologienota
Wieze (Lebbeke) - Kerkhofstraat

Liesbeth Coremans

Temse
2017

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Liesbeth Coremans

All-Archeo bvba
Laagstraat 12
9140 TEMSE

Wettelijk depot nummer
D/2017/12.807/189

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht	6
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	6
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	7
2.3.3	Werkwijze	9
2.4	Assessmentrapport	9
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	9
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	15
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	18
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	21
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	22
3	Samenvatting.....	24
4	Bibliografie	25
4.1	Publicaties	25
4.2	Websites	25
5	Bijlagen	26
5.1	Archeologische periodes	26
5.2	Plannenlijst	26
5.3	Fotolijst.....	26

1 Inleiding

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een verkavelingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2017K142

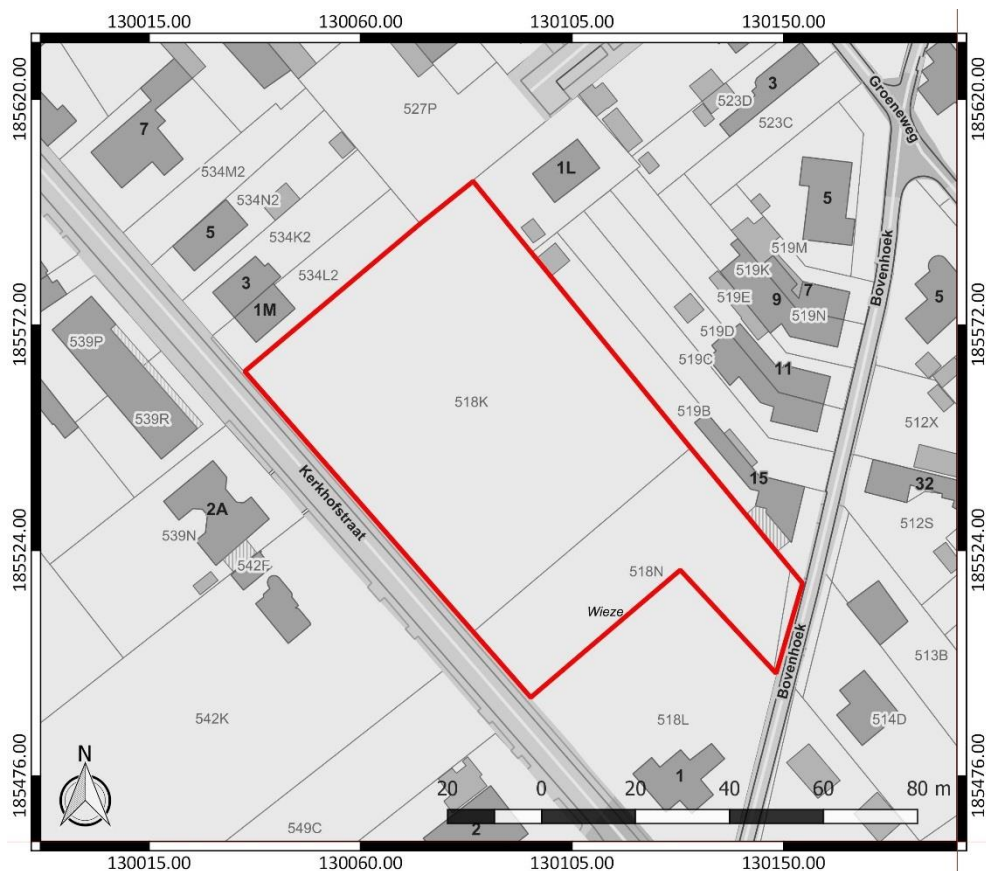
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Oost-Vlaanderen, Lebbeke, Wieze, Kerkhofstraat, Kerkhofstraat

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 130034, 185562
- 130084, 185603
- 130153, 185518
- 130097, 185492

Kadastraal plan:

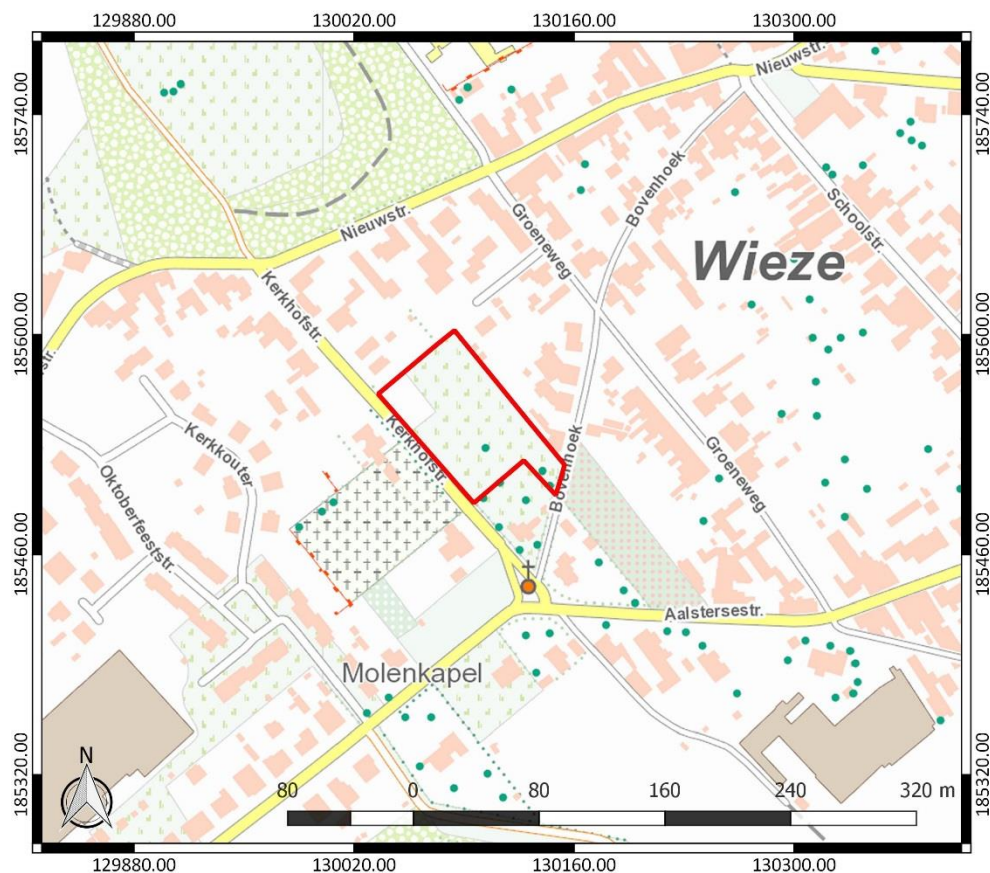

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Lebbeke, Afdeling 3, sectie A, nummers 518K en 518N

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 6620 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 22/11/2017 – 21/12/2017

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, ijzertijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland, grasland

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

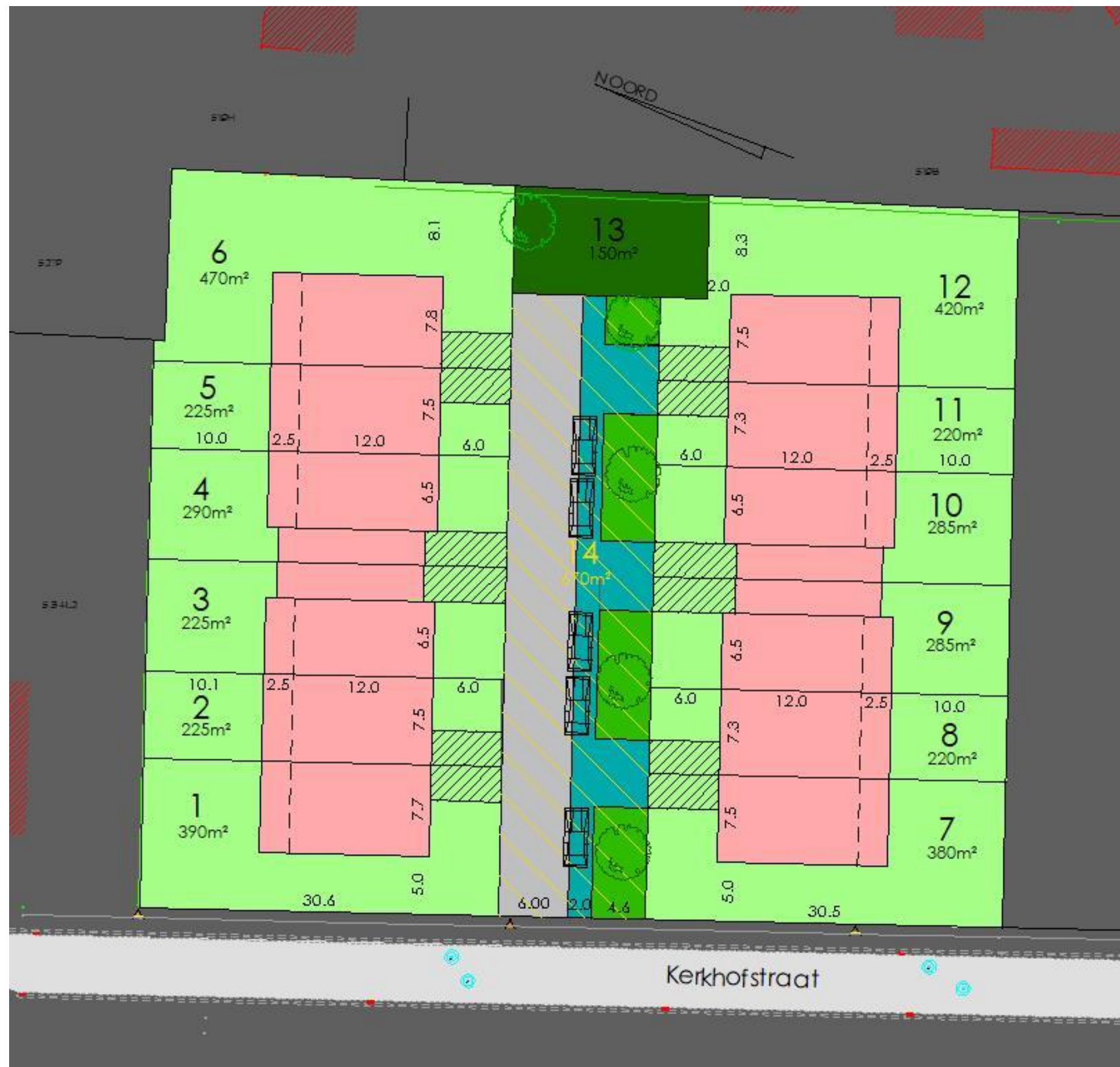
Randvoorwaarden: Een deel van het onderzoeksgebied valt buiten de zone waar een verkavelingsaanvraag voor wordt aangevraagd en waar dus geen bodemingrepen gepland worden. In een zone van ca. 4550 m² worden wel bodemingrepen gepland (Figuur 3).

Figuur 3: Zone geplande werken (magenta) binnen het onderzoeksgebied (rood) (www.geopunt.be)

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein zal een verkaveling gerealiseerd worden, bestaande uit 12 loten voor eengezinswoningen, de aanleg van wegenis en omgevingsaanleg (Figuur 4). Nutsleidingen worden aangelegd langs de wegenis. De aanleg van woningen, wegenis en parkeerplaatsen betekent vermoedelijk een verstoring van ca. 80 cm diepte. De woningen mogen echter onderkelderd worden. Dit betekent plaatselijk een grotere verstoringdiepte. De locatie van bijvoorbeeld vorstranden, regenwaterputten en huisaansluitingen, die de verstoringdiepte van de eengezinswoningen overschrijden, liggen in het kader van de verkaveling nog niet vast. De exacte funderingsdiepte en -techniek van de geplande infrastructuur ligt in deze fase nog niet vast. Omgevingsaanleg bestaat in de voorziening van een waterbuffer en groenaanleg. In het kader daarvan worden bodemingrepen gepland met een diepte van 50 cm tot 1,20 m. Ook zijn er indirecte factoren zoals compactie bij de werfingrepen, die een invloed op het aanwezige bodemarchief hebben.

Figuur 4: Ontwerpplan

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de potentiële bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Villaretkaart (1746-1748), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) en de Atlas der Buurtwegen (1841) worden drie momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

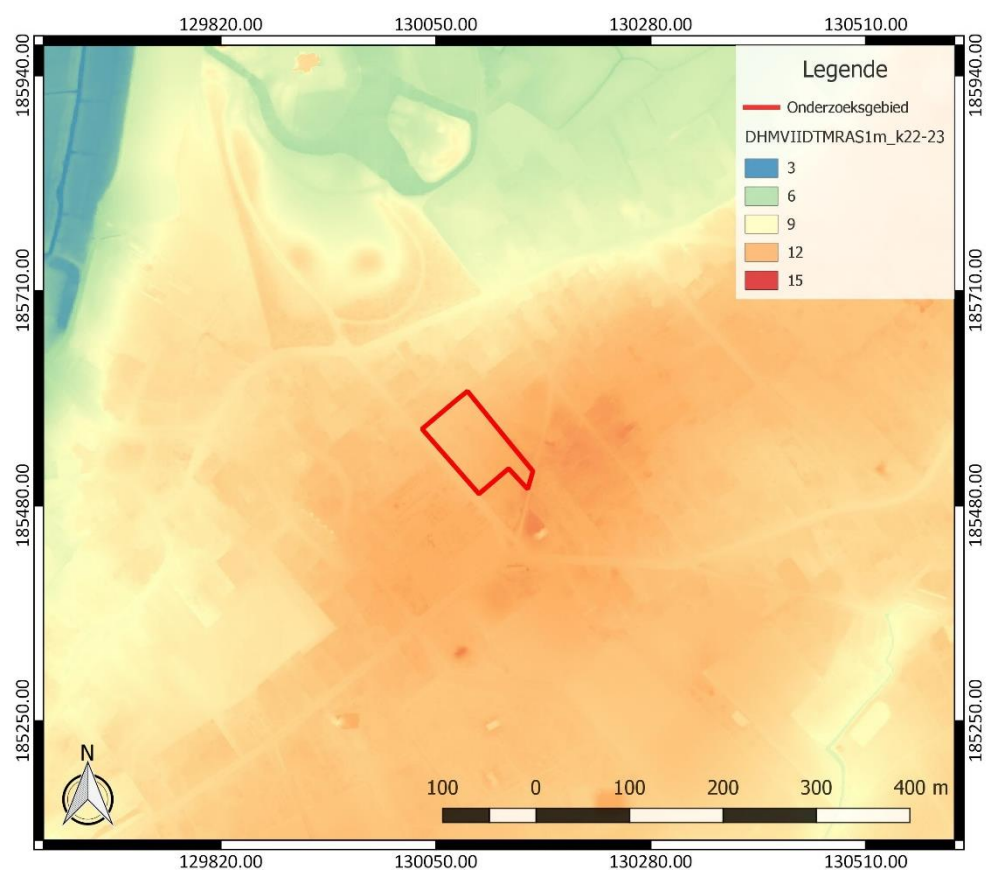
2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

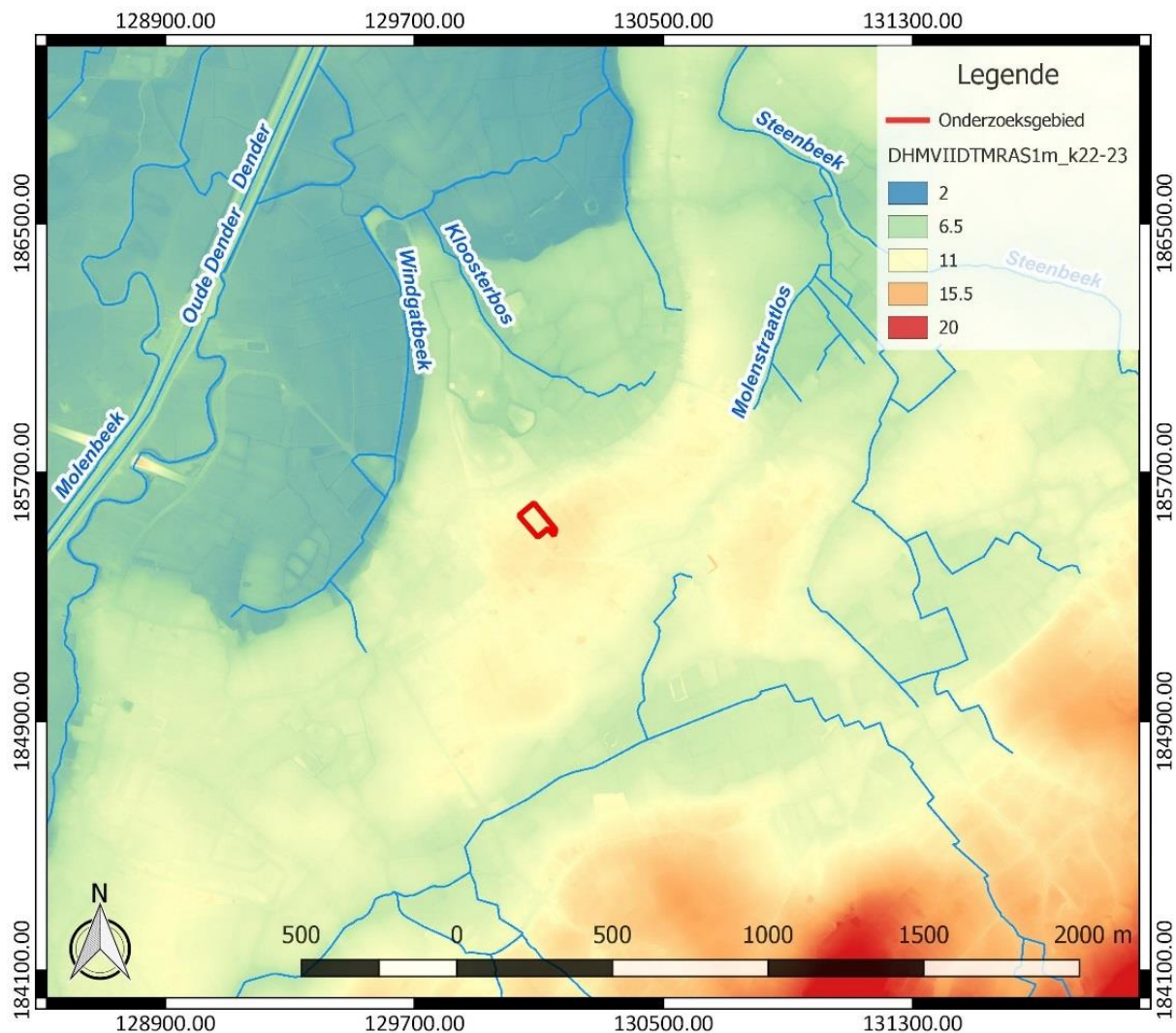
Het onderzoeksgebied is gelegen ten oosten van de dorpskern van Wieze. Het bevindt zich langs de Kerkhofstraat in het westen en Bovenhoek in het zuidoosten (Figuur 5). Het woonblok waar het terrein deel van uitmaakt wordt verder nog begrensd door de Groeneweg in het noordoosten en de Nieuwstraat in het noorden. Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden. Hydrografisch behoort het tot het Denderbekken. De Dender stroomt ten noordwesten van het onderzoeksgebied. De Ouder Dender situeert zich ten zuiden en ten noordwesten. In het noordwesten bevindt zich ook nog de Windgatbeek, op kortere afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied. De waterloop Kloosterbos stroomt ten noorden en de Molenstraatlos en Steenbeek stromen ten noordoosten (Figuur 7). Op het digitaal hoogtemodel lijken beide waterlopen te situeren ter hoogte van oude meanders van de Dender.

Figuur 5: Luchtfoto van 2016 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 6: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

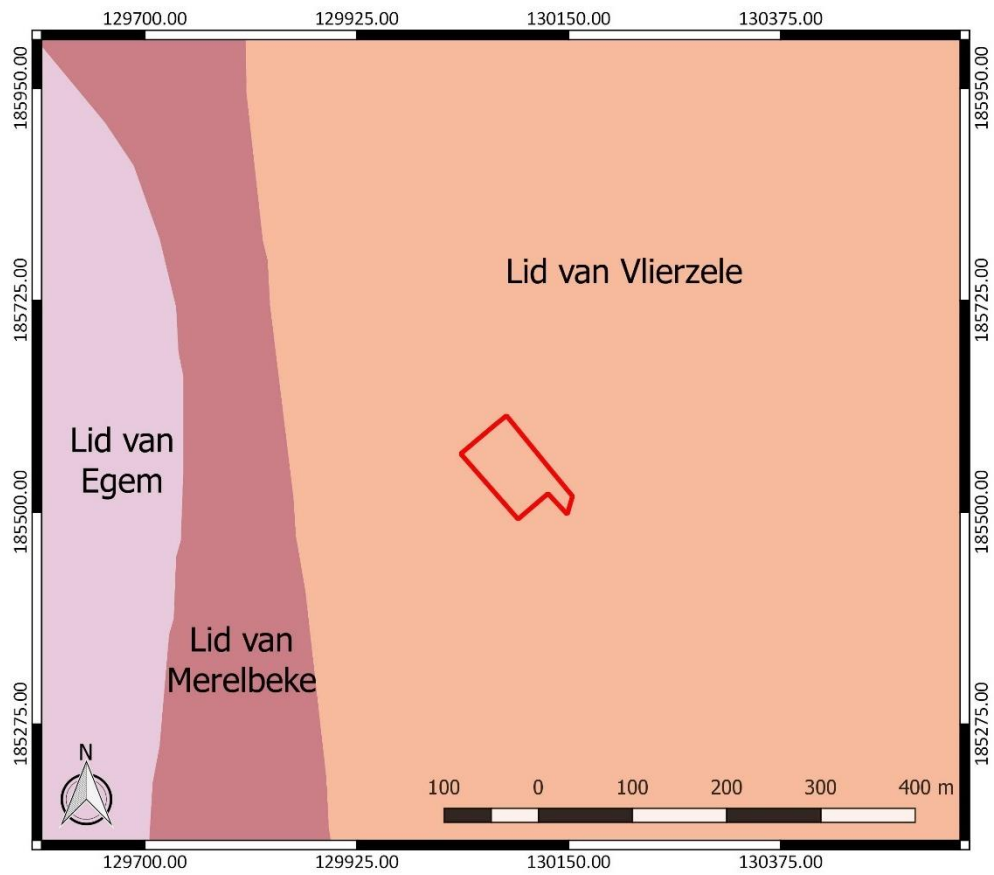
Figuur 7: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied en Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

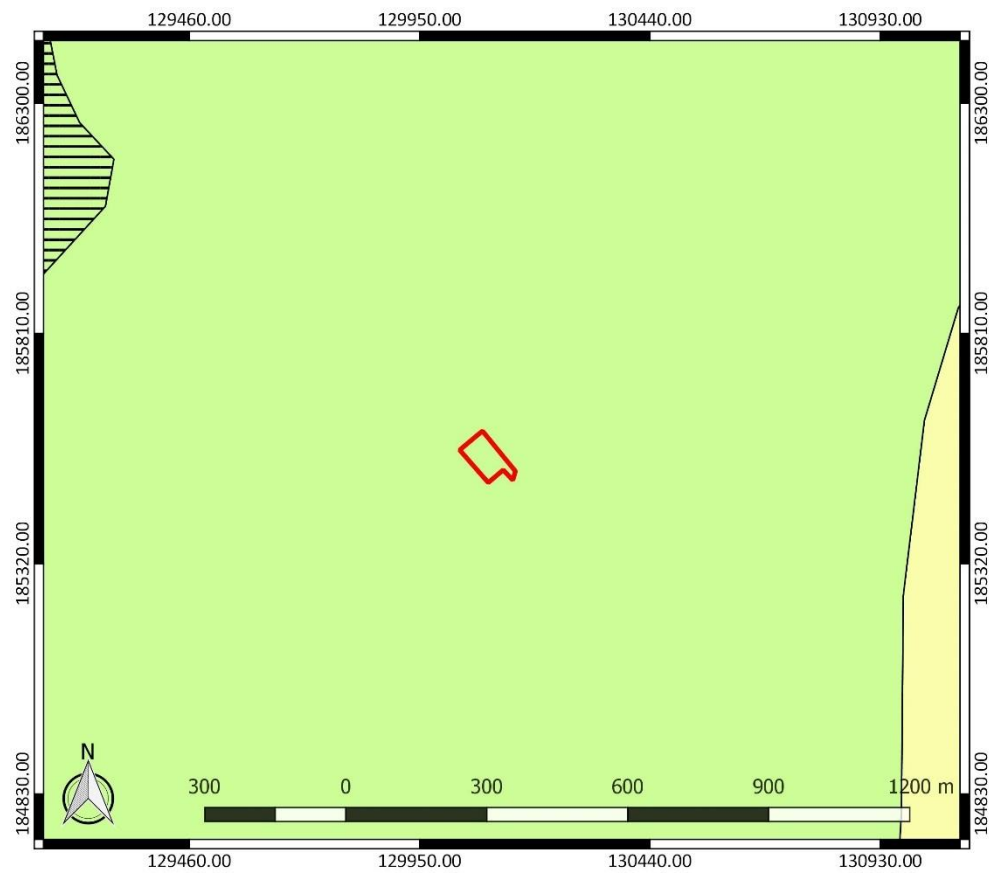
Figuur 8: Hoogteverloop van noord naar zuid (www.geopunt.be/kaart)

Geomorfologisch bevindt het onderzoeksgebied zich in de vallei van de Dender. Naar het noorden toe wordt het landschap gekenmerkt door een eerder vlakke topografie met slechts enkele microverschillen. De regio ten zuiden en ten zuidoosten van het onderzoeksgebied wordt gekenmerkt door een cuetalandschap. Het gaat om de cuesta van Opstal – Buggenhout – Malderen.³ Het onderzoeksgebied is gelegen op een zandrug tussen de vermelde cuesta ten zuidoosten en de alluviale vlakte van de Dender ten noordwesten (Figuur 7). Het terrein zelf kent weinig hoogteverschillen en heeft een hoogte tussen 11,2 en 12,4 m TAW (Figuur 6, Figuur 8).

³ Goolaerts/Beerten 2006, 6

Figuur 9: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 10: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

1		3	
ELPw en/of HQ	ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en het centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen. HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.	ELPw en/of HQ	* De karteereenheid is mogelijk afwezig. ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen. HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.
		FLPw	FLPw Fluviale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

Figuur 11: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond van het terrein (Figuur 9) bestaat uit het Lid van Vlierzele. Het wordt gekenmerkt door groen tot grijsgroen fijn zand, dat soms kleihoudend is, glauconiet- en glimmerhoudend is en plaatselijk dunne zandsteenbankjes bevat.⁴

De quartairgeologische kaart (Figuur 10) geeft aan dat binnen het onderzoeksgebied fluviatile afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) voorkomen. Daarbovenop kunnen zich eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk Vroeg-Holoceen, en/of hellingafzettingen van het Quartair bevinden.⁵

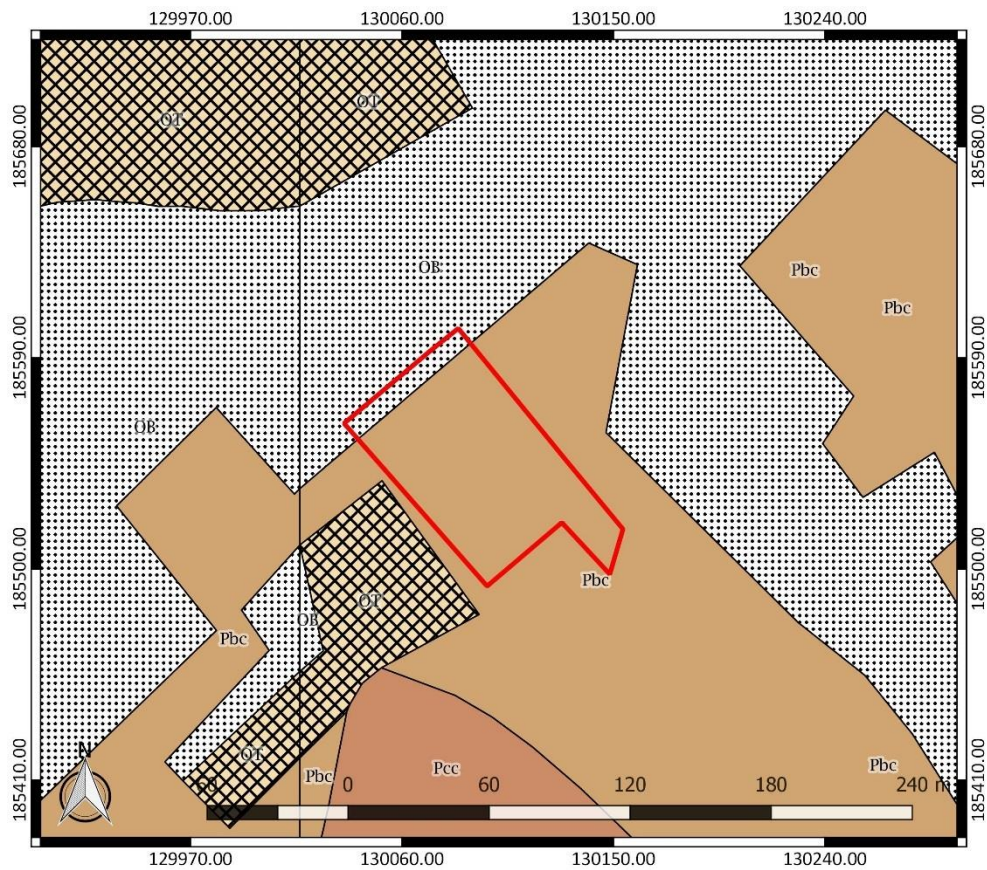
Volgens de bodemkaart (Figuur 12) bevindt het uiterste noordwesten van het onderzoeksgebied zich in een bebouwde zone (OB). De rest van het onderzoeksgebied wordt volgens de kaart gekenmerkt door een droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pbc). Dit bodemtype strekt zich buiten het onderzoeksgebied nog verder uit naar het noordoosten, het zuiden en het westen. De omgeving van het onderzoeksgebied wordt verder gekarakteriseerd door bebouwde zones (OB) en sterk vergraven gronden (OT). Ten zuiden bevindt zich nog een matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pcc).⁶

Het onderzoeksgebied wordt volgens de bodemgebruikskaart ingenomen door gras, struiken en bomen (Figuur 13).

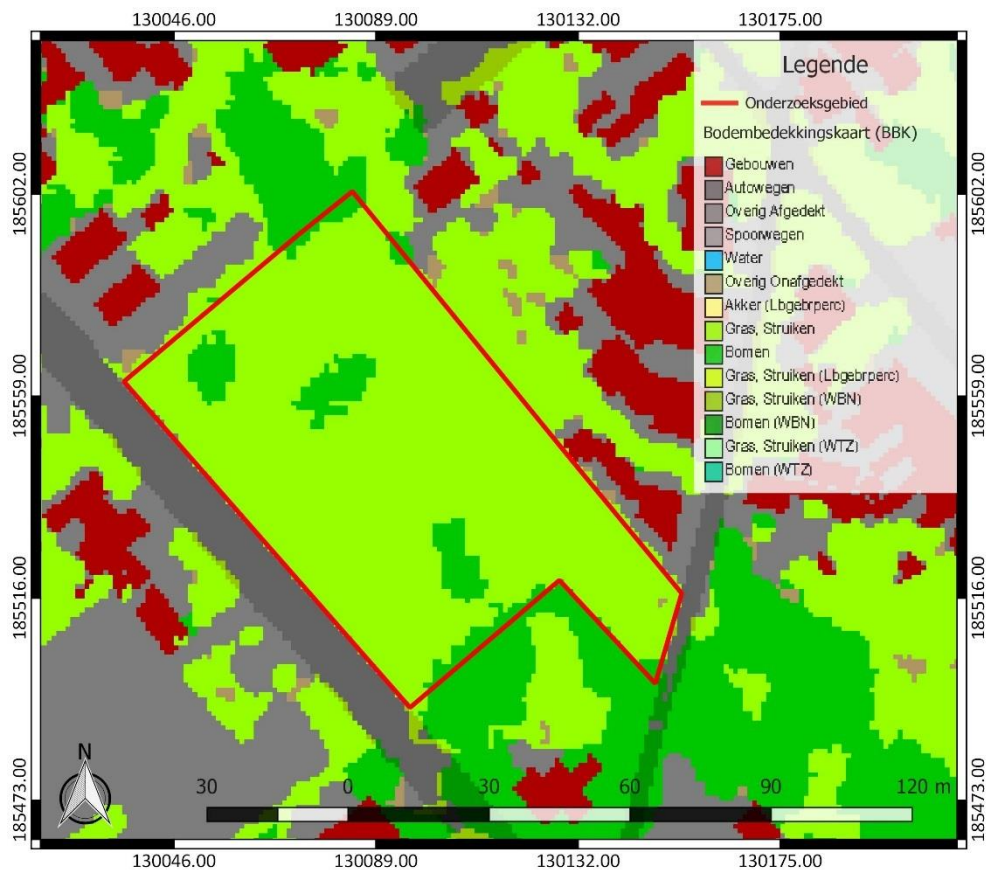
⁴ www.geopunt.be/kaart

⁵ www.geopunt.be/kaart

⁶ www.geopunt.be

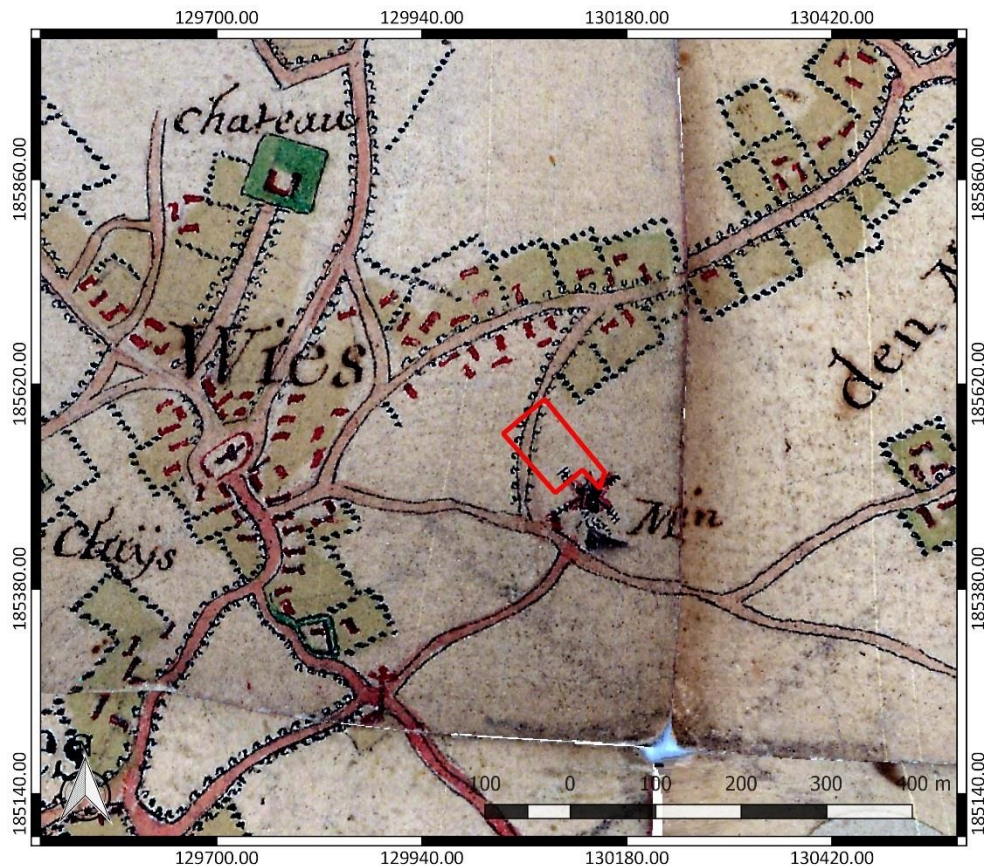
Figuur 12: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 13: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De dorpskern van Wieze ontwikkelde zich langs de weg Moorsel-Mespelare, een verbindingsweg waarvan het bestaan teruggaat tot in de vroege middeleeuwen. Het huidige Wiezeplein omvat het vroegere Dorp met de centraal ingeplante parochiekerk van Sint-Salvator en omgeven door verschillende herbergen en burgerhuizen.⁷ Over het ontstaan van de parochie is nog maar weinig geweten. De naam van de patroonheilige, de Heilige Salvator, zou op een zeer hoge ouderdom wijzen, opklimmend tot het begin van de kerstening in de 6de-7de eeuw. Dit is een uniek gegeven in het Land van Aalst. In oorsprong gaat de Sint-Salvatorkerk vermoedelijk terug op een domeinkerkje, opgericht door een lokale heer.⁸

Figuur 14: Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Villaretkaart, genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers (1745-1748), wordt het onderzoeksgebied afgebeeld ter hoogte van een weg (Figuur 14). Het gaat om de huidige Bovenhoek. De kaart is echter niet precies te georefereren. Het onderzoeksgebied moet meer naar het noordenwesten toe gesitueerd worden, aan de overzijde van de weg. De Villaretkaart toont geen bebouwing ter hoogte van het onderzoeksgebied. De Nieuwstraat ten noorden van het onderzoeksgebied is ook duidelijk te herkennen. Een gedeelte van deze weg, van het Wiezeplein tot aan het kruispunt Kloosterstraat-Groeneweg, gaat terug op de eerder vermelde vroegmiddeleeuwse verbindingsweg Moorsel-Mespelare.⁹ Ten zuidoosten van het onderzoeksgebied wordt een molen afgebeeld. Het gaat om de 'Coorenwindtmolen' van Wieze, die

⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed, ID 114077, Wiezeplein (geraadpleegd op 22 november 2017); Inventaris Onroerend Erfgoed, ID 301116, Dorpskom Wieze (geraadpleegd op 22 november 2017)

⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed, ID 47873, Parochiekerk Sint-Salvator (geraadpleegd op 22 november 2017)

⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed, ID 114075, Nieuwstraat (geraadpleegd op 22 november 2017)

al afgebeeld werd op een kaart van 1662 en vermoedelijk reeds voor 1480 als molen van de heren van Wieze bestond. De molen werd in 1872 afgebroken.¹⁰

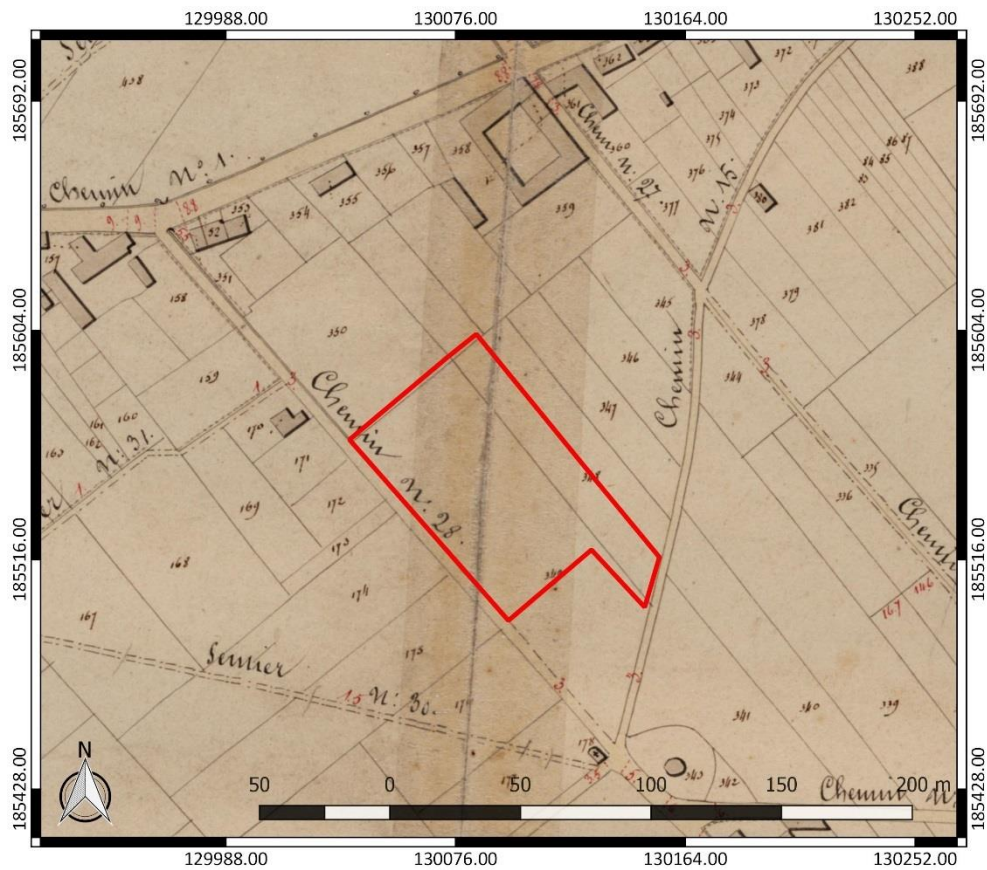
De Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), geeft een gedetailleerder beeld. De kaart geeft aan dat het onderzoeksgebied in gebruik is als akkerland (Figuur 15). Het bevindt zich op een perceel dat grenst aan bebouwing langs de Nieuwstraat. Het stratenpatroon is reeds sterk vergelijkbaar met de huidige situatie (**Fout! erwijzingsbron niet gevonden.**).

Figuur 15: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is evenmin bebouwing te zien binnen het onderzoeksgebied, noch op de omringende percelen. Vermoedelijk was het terrein nog steeds in gebruik als akkerland. In tegenstelling tot het oudere kaartmateriaal is de indeling van de percelen sterker versnipperd. Het onderzoeksgebied situeert zich binnen twee langgerekte percelen (Figuur 16).

¹⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed, ID 47883, Villa (geraadpleegd op 22 november 2017)

Figuur 16: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 17: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 18: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 17) toont hoe het terrein hoofdzakelijk wordt ingenomen door gras en bomen. De bebouwing in de omgeving blijkt sterk uitgebreid. Op een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 18) zijn minder bomen te zien. Het terrein is voornamelijk in gebruik als grasland. Dit beeld sluit aan bij het beeld dat we zien op een recente luchtfoto, maar vandaag de dag zijn nog minder bomen aanwezig op het terrein (Figuur 5).

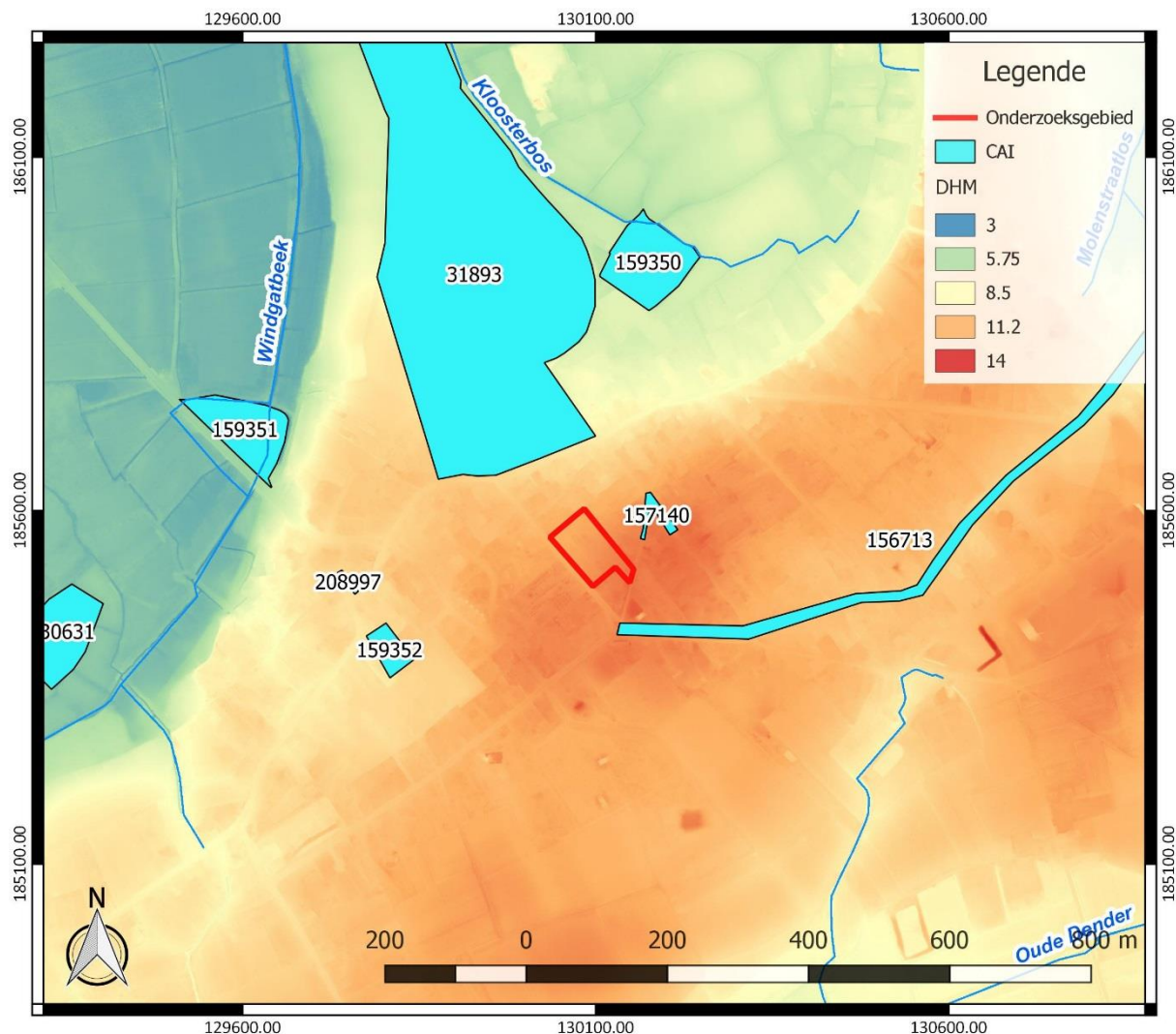
2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 20). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Bij wegenwerken aan Bovenhoek-Groeneweg (CAI ID 157140)¹¹ en aan de Aalstersestraat (CAI ID 156713)¹² werden restanten aangetroffen van een oude wegbedekking in kasseien. De precieze datering van dit oudere wegdek is niet gekend.

¹¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 157140, Bovenhoek-Groeneweg (geraadpleegd op 23 november 2017)

¹² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 156713, Aalstersestraat I (geraadpleegd op 23 november 2017)

Figuur 19: Detailkaart Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied
(<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m

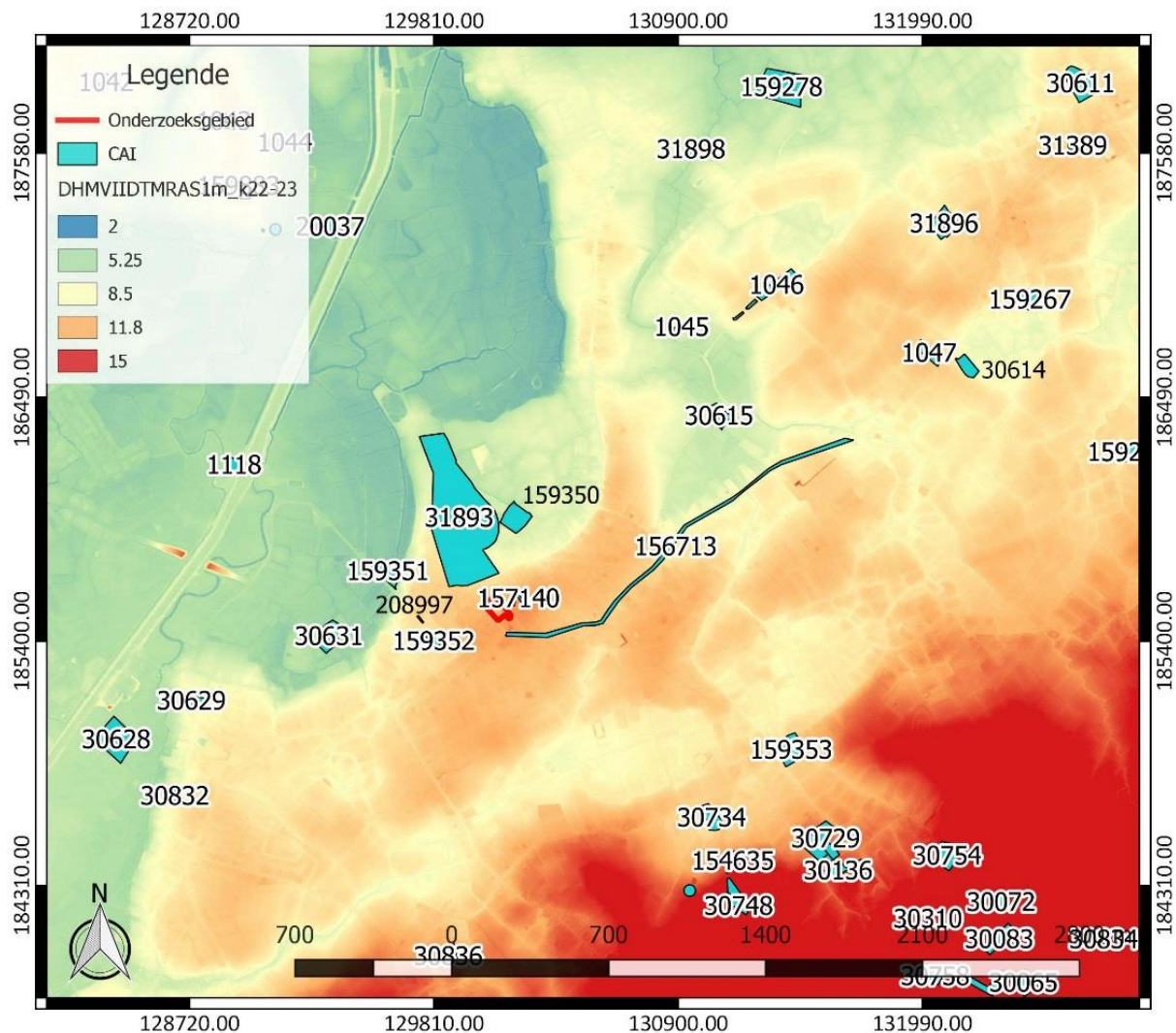
In de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied zijn ook verschillende archeologische waarden gekend die op de Ferrariskaart te zien zijn. Het betreft hoofdzakelijk sites met walgracht, die (waarschijnlijk) teruggaan tot de late middeleeuwen. Het gaat onder meer om de Kloosterstraat (CAI ID 159350)¹³ en de Schrovestraat (CAI ID 159352).¹⁴ Het Muilaertshof (CAI ID 30631), ten westen van het onderzoeksgebied, is nog zeer duidelijk zichtbaar in het landschap en kent een goede bewaring.¹⁵ De site wordt omgeven door een 8-vormige gracht. Hoeve het Neerhof aan de Sasbaan (CAI ID 159351) wordt reeds vermeld in 1350. Het is een nog deels omgrachte site, voorheen opgedeeld in twee zones met woonhuis bedrijfsgebouwen op het zuidelijke gedeelte en een boomgaard op het noordelijke deel. Oorspronkelijk was het in het bezit van de familie de Wisne, heren van Wieze.¹⁶

¹³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 159350, Kloosterstraat I (geraadpleegd op 23 november 2017)

¹⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 159352, Schrovestraat I (geraadpleegd op 23 november 2017)

¹⁵ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 30631, Muilaertshof (geraadpleegd op 23 november 2017)

¹⁶ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 159351, Het Neerhof (geraadpleegd op 23 november 2017); Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47868> (geraadpleegd op 23 november 2017)

Het kasteeldomein van Wieze (CAI ID 31893) situeert zich ten noorden van het onderzoeksgebied en van de dorpskern van Wieze. Ook dit kasteel staat afgebeeld op de Ferrariskaart en dateert uit de late middeleeuwen. De familie de Wisne staan bekend als eerste bezitters van “t Goed te Wieze”. Door huwelijk zou het in handen vallen van de Vlaamse familie Van Ideghem. Vermoedelijk richtte de familie Ideghem hier een eerste versterking op, waarvan de site met walgrachten en een mogelijk bewaard hoektorentje nog restanten zijn. Op historisch kaartmateriaal uit 15(9)6 staat het kasteel weergegeven als een waterkasteel op vierkante plattegrond met hoektorens en omgeven door een dubbele omgrachting. Doorheen de eeuwen is het domein verschillende keren van eigenaar veranderd en heeft het nog tal van veranderingen ondergaan. Vandaag de dag zijn enkel de funderingen van het kasteel nog bewaard en prijkt er bovenop een villa uit de 20ste eeuw.¹⁷

Restanten uit de nieuwe tot de nieuwste tijd werden vastgesteld bij de restauratie van het oude gemeentehuis van Wieze, ter hoogte van het Wiezeplein 3-5 (CAI ID 208997). Er werden vier bouwfases herkend. Het stratigrafisch oudste niveau bestaat uit een aangestampte lemen vloerniveau. Twee bakstenen muurtjes en een waterput behoren vermoedelijk tot dezelfde periode.

¹⁷ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31893, Kasteel van Wieze (geraadpleegd op 23 november 2017); Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47860> (geraadpleegd op 23 november 2017)

In een latere fase wordt een rechthoekig bouwvolume aangelegd, dat verder wordt uitgebreid in een volgende fase. Tot slot, werden tijdens de laatste grote bouwphase deze volumes gesloopt om grotere ruimtes te creëren. De bouwfasen werden historisch gedocumenteerd in 1783 en 1839.¹⁸

Gekende archeologische waarden in de ruimere omgeving met een gelijkaardige landschappelijke ligging hebben hoofdzakelijk betrekking op cartografische indicatoren uit de middeleeuwen. Aangezien deze slechts van een lokaal belang zijn en minder relevant om een inschatting te maken van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied, worden ze niet nader toegelicht.

Wel van belang zijn de locaties waar resten van bewoning en economie uit de late ijzertijd en mogelijk Romeinse tijd zijn aangetroffen. Bij een archeologisch vooronderzoek ter hoogte van de Blijstraat te Lebbeke (CAI ID 1046) werden enkele paalgaten en kuilen blootgelegd en enkele scherven aardewerk ingezameld.¹⁹ Wat verder ten zuidwesten (CAI ID 1045) kwam het tot een opgraving, waarbij een 20-tal leemontginningskuilen en een mogelijk akkerareaal aan het licht kwamen. Sporen van bewoning werden eveneens vastgesteld. Het gaat om paalgaten, enkele regelmatig gegraven kuilen en grachten.²⁰ Ter hoogte van de Aalstersestraat (CAI ID 1047) werd een dunne humeuze laag met sporadisch handgevormde scherfjes aangetroffen. Mogelijk kan het hier ook om resten van Romeinse bewoning gaan.²¹

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het onderzoeksgebied kent een gunstige landschappelijke ligging op een zandrug nabij de alluviale vlakte van de Dender. Verder is het terrein te situeren nabij de historische dorpskern van Wieze en in de onmiddellijke omgeving van een middeleeuwse weg. Historische kaarten geven aan dat het terrein in gebruik geweest is als akkerland. Op luchtfoto's wordt het grotendeels ingenomen door gras en bomen. Er zijn geen grootschalige verstoringen te verwachten binnen het onderzoeksgebied aan de hand van de gebruiksevolutie van het terrein tijdens de nieuwe en de nieuwste tijd. Er wordt bijgevolg een goed bewaard bodemarchief verwacht.

De gekende archeologische waarden in de omgeving bieden een goede basis om het archeologisch potentieel van het terrein verder in te schatten. In de buurt van het onderzoeksgebied zijn voornamelijk sites met walgracht te vermelden. Op basis van de geraadpleegde historische kaarten en het DTM is er geen concrete verwachting naar de aanwezigheid van een site met walgracht binnen het onderzoeksgebied. Op grotere afstand zijn vooral de bewoningssporen en sporen van economie uit de late ijzertijd en de Romeinse tijd te vermelden. Ze kennen een gelijkaardige landschappelijke ligging als het onderzoeksgebied en zijn zo een indicatie voor het archeologisch potentieel van het terrein. Verder kent het terrein ook potentieel op steentijd artefactensites. Vooral in een straal van 200 m ten opzichte van natte gebieden is er een hoge verwachting voor

¹⁸ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 208997, Wiezeplein 3-5 (geraadpleegd op 23 november 2017)

¹⁹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1046, Lebbeke Blijstraat (VTN-OV19) (geraadpleegd op 23 november 2017)

²⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1045, Fonteintje (VTN-OV18) (geraadpleegd op 23 november 2017)

²¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1047, Lebbeke Aalstersestraat (VTN-OV20) (geraadpleegd op 23 november 2017)

kampementen uit de steentijd.²² Uit het DTM kunnen we afleiden dat het onderzoeksgebied zich binnen een straal van 200 m ten opzichte van een oude meander van de Dender bevindt.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen een zone van ca. 4550 m² van het onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de bouw van woningen, de aanleg van wegenis en omgevingsaanleg. Van verschillende bodemingrepen ligt de precieze verstoringdiepte niet vast. Ook dient in acht genomen te worden dat de geplande werken compactie van de bodem zullen veroorzaken buiten de zones waar de eigenlijke werken voorzien worden. Dit doet besluiten dat binnen een zone van ca. 4550 m² onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijk ligging van het terrein op een zandrug, in de buurt van een oude meander van de Dender. Relevante archeologische waarden in de omgeving hebben hoofdzakelijk betrekking op sporen van bewoning en economie uit de ijzertijd en de Romeinse tijd. Verder is het terrein te situeren nabij de historische dorpskern van Wieze en in de onmiddellijke omgeving van een middeleeuws wegtraject. Uit historisch kaartmateriaal en luchtfoto's blijkt het terrein hoofdzakelijk in gebruik te zijn geweest als akkerland en grasland. Er wordt een goed bewaard bodemarchief verwacht. Omwille van het archeologisch potentieel van het terrein wordt bijkomend archeologisch onderzoek nodig geacht binnen de zone van ca. 4550 m² van het onderzoeksgebied waar werken worden gepland (Figuur 21).

Figuur 21: Zone afgebakend voor verder vooronderzoek (magenta) binnen het onderzoeksgebied (rood) (www.geopunt.be)

²² Moonen 2008, 80-82

Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein in gebruik is als grasland. Landschappelijk booronderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite in te schatten. Afhankelijk van het potentieel op steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend booronderzoek nodig. Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

Na elke nieuwe stap in het archeologisch vooronderzoek dient telkens opnieuw de afweging gemaakt te worden of bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is en welke onderzoeksmethodes hiervoor het meest aangewezen zijn.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijk ligging van het terrein op een zandrug, in de buurt van een oude meander van de Dender. Relevante archeologische waarden in de omgeving hebben hoofdzakelijk betrekking op sporen van bewoning en economie uit de ijzertijd en de Romeinse tijd. Verder is het terrein te situeren nabij de historische dorpskern van Wieze en in de onmiddellijke omgeving van een middeleeuws wegtraject. Uit historisch kaartmateriaal en luchtfoto's blijkt het terrein hoofdzakelijk in gebruik te zijn geweest als akkerland en grasland. Er wordt een goed bewaard bodemarchief verwacht. Omwille van het archeologisch potentieel van het terrein wordt bijkomend archeologisch onderzoek nodig geacht.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Goolaerts, S./K. Beerten, 2006: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 23 Mechelen*, Leuven.

Moonen, B.J., 2008: Begrensd verleden. Een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart en de cultuurhistorische waardenkaart voor de gemeente Venray. Deelrapport I: Toelichting op de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart en cultuurhistorische waardenkaart, (RAAP-rapport 1482), Weesp.

4.2 Websites

Cartesius (2017)

<https://www.cartesius.be>

Centrale Archeologische Inventaris (2017)

<https://cai.onroenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2017)

<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2017)

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2017)

<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2017)

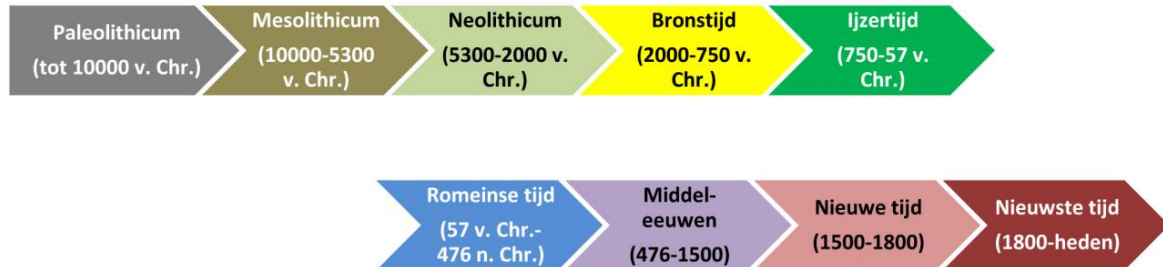
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2017)

<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

5.2 Plannenlijst

Plannenlijst bureauonderzoek: projectcode 2017K142

Plan-nummer	Type	Onderwerp	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
1	Kadasterplan	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	22/11/2017
2	Topografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	22/11/2017
3	Overzichtsplan	Zone geplande werken	1:1	Digitaal	21/12/2017
4	Bouwplan	Ontwerpplan	1:1	Digitaal	22/11/2017
5	Hydrografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	22/11/2017
6	Hoogtemodel	Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving	1:1	Digitaal	22/11/2017
7	Doorsnede	Terreinverloop	1:1	Digitaal	22/11/2017
8	Tertiaire geologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	22/11/2017
9	Quartairgeologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	22/11/2017
10	Bodemkaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	22/11/2017
11	Bodemgebruikskaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	22/11/2017
12	Historische kaart	Villaretkaart			22/11/2017
13	Historische kaart	Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden	1:1	Digitaal	22/11/2017
14	Historische kaart	Atlas der Buurtwegen	1:1	Digitaal	22/11/2017
15	CAI-kaart	Detail CAI vondstlocaties	1:1	Digitaal	22/11/2017
16	CAI-kaart	Overzicht CAI vondstlocaties	1:1	Digitaal	22/11/2017
17	Overzichtskaart	Nodig geachte maatregelen	1:1	Digitaal	21/12/2017

5.3 Fotolijst

Fotolijst bureauonderzoek: projectcode 2017K142

ID	Type	Onderwerp	Vervaardiging	Datum
F1	Luchtfoto	Toestand terrein 2017	Digitaal	22/11/2017
F2	Luchtfoto	Toestand terrein 1971	Digitaal	22/11/2017
F3	Luchtfoto	Toestand terrein 1979-1990	Digitaal	22/11/2017